

A GOLGOTHA-HEGY. — Fénykép után.

előtt, Vámbéry Ármin tanácsa és ujjmutatása szerint kelt első ázsiai útjára. (Első munkája is Vámbéry ajánló bevezetésével jelent meg.) Akkor huszonhat éves volt, most negyvennégy éves férfi. Előbb Perzsiában járt, aztán betutázta Közép-Ázsiát Kasgartól, majd a Takla-Makan sivatagot Khotanból. Tizenkét évvel ezelőtt, 1896-ban hatolt be először éjszakeről Tibetbe, amaz országba, mely titokzatosságával s a fehér foltokkal, melyek ismeretlen tájait jelezték a térképen, kora ifjuságától fogva izgatta képzeletét s kihívta ritka lelki erejét. Ez első, s reá következő második tibeti felfedező utazása, és munkái, melyeket Tibetről s népéről irt, az ujjkor legnevezetesebb és legbátrabbnak ismert utazói sorába emelték Hedin Szven.

Augusztusban lesz harmadik éve, hogy Young-husband angol ezredesnek emlékezetes lhassai expedíciója után, most befejezett harmadik s legfontosabb tibeti felfedező útjára indult. Lahoreban, 1906 augusztus tizennegyedikén kelt útjára jelentékeny karavánnal, mert bőven el volt látva pénzzel: százötvenezer koronát adtak össze utazásának költségére a tudomány gazdag barátai, köztük II. Oszkár király és Nobel Emánuel. A karaván első állomása Akszai Khin tava volt. Átkeltek rajta csónakon és éjszak felé tartottak. Ezután pedig nyolczvanhárom álló napig nyomát sem léltek emberi lénynek sehol. Az ország középső része már barátságosabb, népesebb volt. Bokszanponál érintették Hedin régebbi útvonalát; itt jött eléjük Hedin Szven régi barátja, a Nattszan tartomány kormányzója, személyesen adva tudtukra, hogy nem szabad tovább menniök. De másnapra megváltoztatta véleményét, mert azt hitte, Hedinnek titkos engedélye van, hogy Sigáczebe mehessen. «A szegény ember — beszéli Hedin Szven — e hitének következtében állását veszítette; őszintén fájjalom, de földrajzi lelkiismeretemnek semmi köze sincs közönséges értelemben vett lelkiismeretemhez.»

Hedin nagy viszontagságok után érkezett meg Sigáczebe — százharmincz állatjából csak hat volt már életben — és másfél hónapig maradt ott. Oda ment utána Lhassából két követ, azzal a megbizással, hogy tartóztassák fel útjában. De megkésve jöttek, mert Hedin már útban volt vissza, Ladak felé. Szerencséjére a tudománynak nem is érték utól, mert csak így sikerülhetett Hedinnek felfedezni a Brahmaputra legnevezetesebb, éjszakeről jövő mellékfolyóját és folyamrendszerét, valamint a nagy Trans-Himalaya heglánczolatot, mely mindeztideig csak keleti részében volt ismeretes. Hedin itt hatvan mérfölddel távolabb kelt át rajta — nyugati irányban — mint előtte bárki más. Megállapította a Targus Gangri és a Dangra Jum Czo tavak fekvését is. Mindkettő: a tó is, meg a mellette álló hegy is, szent; a hívők körüljárják a tavat, s ez öt napig tartó zarándokutjuk következtében jobb

létre ujjászületnek. A viznek erősen sós ize van, de azért isznak belőle, mert szent, és megóvjva őket minden betegségtől.

Utjának további során, éjszaknyugati irányban meglelte Hedin a Khartaczangpot, a Brahmaputra egyik mellékfolyóját; aztán a szent Manazarovar-tavon át délnyugati irányban meglelte a Sutley forrását. Aztán éjszaki, majd éjszaknyugati irányba fordult, két izben átkelt a Trans-Himalaya heglánczolatán s végül Garka tartományba érve, belátta, hogy ha nem szervez új karavánt, kárba vész minden további siker reménye. 1907 november 30-án Durguban találta már utra készen a megbizottai által Kasmirban szervezett újabb karavánját. Vezetője egy Abdul Kérim nevű becsületes mohammedán ember volt; maga Hedin, ladaki ruhába bujtatva, Abdul Kérim utolsó rabszolgájának, Hakhi babának szerepében tartott a karavánnal. A fanatikus tibeti nép megölte volna, ha megtudja róla, hogy európai. Éjszaki irányba fordultak s a Kharakorum-szorostól nem messzire állapodtak meg. A legroszabb utazás volt az, melyet valaha átszenvedett. Borzasztó volt a tél ezeken a magaslatokon. Egy éjszakájukat kénytelenek voltak egy völgyben tölteni s kőhalmok közt tanyáztak a rémületes hidegben. Az állatjaik mindegyre pusztultak. Egy holló, az egyetlen élőlény, mely utjuk elejétől fogva nyomon kísérte őket, tüstént kivágta az elhullott állatok szemét. Átélték egy szörnyű vihart is, mely két álló hónapig tartott.

Márciusban megérkeztek Bongba tartományba, melyet Hedin Szven fedezett fel. Április 24-ikén tibetiek jöttek sátraikhoz, fegyveresen, szép köntösben. Parancsuk volt, hogy kutassák át minden sátrukat és tudják meg, nincs-e valamelyikben Hedin? Azt mondták, hogy csak úgy mennek tovább, ha a karaván minden egyes tagja írásban kijelenti, hogy európai ember nincs közöttük. «De, hogy ily kijelentést tegyek én is — beszéli Hedin — az már sok volt a földrajzi lelkiismeretemnek is!» Eljött az óra, midőn Szven, az életéért rettegő, síró ladakiak tanácsa ellenére *felfedezte magát*. És a tibetiek a kormányzó elé vitték, ki felszólította, hogy térjen vissza azon az úton, melyen oda jött.

— Soha! — mondotta Hedin. — Megölhetsz (abból ugyan nagy bajod lehet utóbb), de vissza nem megyek, mert vallásom tiltja, hogy visszatérjek azon az úton, a melyen jöttem.

— Akkor hát hova akarsz menni?

— A szantoberti hágón akarok átkelni.

— Ott rablók tanyáznak.

— Akkor hát adj mellém kíséretet.

A kormányzó végre is adott melléje tiz katonát — s Hedin most már tibeti ruhában kelt át a hágón, s midőn a kormányzó katonái végre elhagyták, szabad volt számára az út.

«Szabad voltam, — beszéli Hedin; — senki sem törődött már velem s minden akadály nélkül bebarangolhattam volna Tibetet, de *törkig voltam Tibettel*. A még ki nem kutatott részekből hadd jusson más utazóknak is. De midőn ott álltam a Shikila-hágón, mely a határt jelzi, s azon a ponton voltam, hogy aláéreszkedjem az indiai hegyekre, mégis nagyon nehezemre esett a válasz az égbe nyuló vén tibeti havasoktól. Ismeretes volt azelőtt is a *Trans-Himalaya* keleti és nyugati ága, de senki sem tudott e két vég összefüggéséről. Bebizonyítottam, hogy *egyetlen hegláncz* az egész, úgy földrajzi, mint hegy- és vízrajzi tekintetben.

«Felfedezéseimnek katonai jelentősége van: a Himalayát India elhatároló sánczának tartják, s most kétszeresen az. A Himalaya csúcsai négy-ötezer lábbal magasabbak; de a Trans-Himalaya tömege sokkal nagyobb, magasság tekintetében kevésbé egyenlőtlen, a hágoi pedig háromezer lábnyival magasabbak, e hegláncz egészben véve *legnagyobb heglánczolata a föld kerekiségének*. E hegláncz kelet felé száz-százhusz, nyugati részében csak harmincz mérföld széles; keresztül szeli Tibet valamennyi lakott kerületét.

«Bongba, melyet én fedeztem fel, legfontosabb és legjobb módú tartománya Tibetnek. Létezéséről nem volt sejtelve még Khinának sem. Így hát kutató utamnak nem csak földrajzi, hanem politikai tekintetben is igen nagy jelentősége van.»

NAGYHETI ÁJTATOSKODÓK A JÓZSEFVÁROSI KÁLVÁRIÁN.